

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Františkanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letna 60 Din. za inostranstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Polt. ček. rač. 17.153. Telefon 3112

„Liberalno“ in „klerikalno“ učiteljstvo

S svetovno vojno se je zrušilo zopet eno zgodovinsko razdobje in z njim cela vrsta pravih in navideznih vrednot, ki so tvorile njegov kulturni inventar. Z novimi nalogami, pred katerimi stoji sodobno človeštvo, nastajajo novi politični, gospodarski in kulturni ideali, ki se od početka sicer še precej kaotično, vendar čedalje določneje odražajo na novih človeških obzorjih. Kakor vedno v zgodovini se bore tudi po vojni različna stremjenja za uveljavljanje za premoč v sodobnem svetu. Dinamična sila teh borb je pa vsled neprimerne težjega položaja ter ogromne materialne in duhovne mobilizacije modernega sveta mnogo hujša, kot je bila kdajkoli v preteklosti. Tudi danes zadevajo napredna stremjenja na odločen odpor ohranujočih sil in žal, da tudi v današnjih borbah ne odločajo samo uma svetli meči, temveč se borci na vseh straneh poslužujejo — kakor v vseh revolucionarnih razdobjih — brezobzirno vseh še tako nasilnih sredstev, da uspejo v svojem boju.

S stališča sedanjega bojnega meteža — ni povojni rod ne more stati na nobenem drugem — se kažejo pazljivemu opazovalcu vsi junaški »podvigi« naših »klerikalcev« in »liberalcev« iz predvojnih časov v precej idilični luči.

Ča gledamo še tako dobrohotno stvarno na tedanja stremjenja, se ne moremo vzdržati pomilovalnega nasmeha na račun vseh onih, ki skušajo v svoji anahronistični žalbi perspektivi vklentiti gigantske boje današnjih narodov za obstanek in svobodo razvoja v ozke kalupe predvojnega klerikalizma in liberalizma.

Imeni sta sicer ostali, a vsebine, ki sta jo označili, ni več. Časi, ko se je zapadno-evropski človek še usmerjal v glavnem po teh dveh polih, so nepovračljivo zašli. Vzbujači stara imena k novemu življenju kaže le nerazumevanje sedanje dobe ali pa — preračunano gesto.

Vsi vemo, kaj je pomenjal liberalizem ob francoski revoluciji in še vse stoletje po njej. A kaj pomenja danes?

Kje so tisti časi, ko so naskakovali liberalci fevdalne gospodarske, politične in kulturne institucije, ko se je liberalni meščan na barikadah boril za svoje ideje, ko je veljalo še načelo »možat ponos tudi pred kraljevskimi prestoli«?

Liberalizem je dosegel, kar je po razvojni nujnosti moral doseči. Zadoščen — zmagovit — liberalci ne gre več na barikade, liberalizem kot bojna fanfara je postal laž. Odklanjala ga je že predvojna liberalna generacija, sramežljivo se ga spominja še sedanji rod, nastopajoča mladina pa ne ve več, kaj početi z njim.

Kje je še kaj liberalizma, da bi bil potreben njegov bivši polarni protitež — klerikalizem?

Pri vsej pieteti do časov, »ki so bili«, tudi mimo slovenskega učiteljstva ni hitel čas brez vpliva. Tudi slovenski učitelji je spoznal, da se s preživljami ideologijami ne morejo več voditi boji za nove vrednote in da je skrajni čas prenehati z donkihotsko politiko smešne tragičnega političnega junačevanja.

Brez razlike na svetovnonazorno opredelitev je padalo učiteljstvo v polpreteklem času pod nož političnih razračunavanj ter kmalu začutilo, da je kljub »dobojevanemu boju za kruh« izgubljalo iz dneva v dan na svojih stanovskih in državljanskih pravicah. V tem spoznanju, da je treba »najprej živeti in potem filozofirati« se je strnilo v enotno stanovsko organizacijo. Žal, da so prinesli premnogi s seboj tudi svojo staro miselnost in skušali v novi organizacijski obliki nadaljevati svojo pot po starih, »zadržanih« smereh. Toda res je pa tudi, da so taki tovariši iz obeh nasprotnih polov v manjšini ter da se njihov kontingent vsled trde življenjske izkušnje in pritoka mlajših povojnih učiteljskih generacij stalno zmanjšuje in da ni daleč čas, ko bo stala stanovska linija v naši organizaciji čista in brez motenj od katerekoli strani.

Prepričani smo, da govorimo v imenu večine in najboljših izmed organiziranega učiteljstva vseh prepričanih, če izjavljamo, da nas s te smeri ne premakne nihče, in naj bi še s tako sirenskimi glasovi blagroval preteklo čase tradicionalne politične opredeljenosti in tej ustrežajoče stanovske borbe slovenskega učiteljstva. Temu prepričanju sledi v zadnjem času tudi trume naših tovarišev širom Jugoslavije, ki se prav tako ne morejo ustavljati duhu časa, ki kategorično zahteva močne stanovske strnitve v obrambi proti razkrajajočim vplivom splošne gospodarske,

kulturne in politične krize. Naša stanovska linija ne pozna klerikalcev in liberalcev, nego samo tovariše, prave stanovske sotrpine. Prav tako ne sme pozabiti nihče izmed organiziranih učiteljev, da je njegova prva dolžnost, stati vsak čas na braniku za skupne ko-

risti šole in učiteljstva. Od te poti se ne umaknejo, dobro vedoč sicer, da bo taka pot vedno najboljša tarča za razne napade od vseh strani. En dokaz več — če bi bil še potreben — da smo na pravi poti. — L. G.

Klavern uspeh anonimne ovadbe proti „Mladinski matici“ in „Našemu rodu“

O anonimni ovadbi proti »Mladinski matici« in »Našemu rodu« se je že dosti pisalo in govorilo. Obsodilo je ni samo učiteljstvo ampak vsa naša poštena javnost. Polemika o njej se je zanesla tudi v naše dnevno časopisje in z veseljem ugotavljamo, da ni bilo lista, ki bi z najmanjšo besedico poskušal braniti anonimnega denuncianta, ampak je soglasno obsodilo način takega zapletniškega boja proti naši največji mladinski založbi.

Proti tej ovadbi so podali svoje posebne izjave predsednik in blaginjak ljubljanske sekcije JUU, predsednik MM in urednik »Našega roda«. V izjavah so točka za točko pobijale absurdnosti ovadbe. Kot smo informirani, je poleg tega prečnil kulturno delo MM strokovnjak, od MM pa so bili poslani 3 zadnji letniki »Našega roda« in vse knjige, ki so izšle v zadnjih 3 letih v založbi MM.

Qvadba, ki je bila odposlana Nj. kr. Vis. knezu namestniku Pavlu in je prišla poleg tega še v urad centralnega presbiroja, in v roke notranjemu ministru, odseku za zaščito države, ministru prosvete, banski upravi in končno glavnemu prosvetnemu svetu, ki je o zadevi odločal.

Namesto, da bi bile publikacije Mladinske matice prepovedane za vse šole, kot je zahtevala anonimna ovadba, je prešla Mladinska matica te dni naslednji dopis:

Kraljevska banska uprava
Ljubljana
IV. No 513/1 13. januarja 1936.

Mladinski matici
odseku sekcije Jugoslovenskega učiteljskega
udruženja
v Ljubljani.

V zadevi izdajanja mladinskega lista »Naš rod« ter knjig Mladinske matice je bila svoječasi vložena anonimna ovadba, katero je obravnavalo Ministrstvo prosvete.

Zakaj učiteljske premestitve

»Slovenski dom« št. 21, od 27. januarja t. l. prinaša naslednji članek:

Včeraj je v nabito polni dvorani društvenega doma pri št. Vidu nad Ljubljano imel politično zborovanje minister brez listnice g. dr. Miha Krek. Na tem zborovanju je minister govoril tudi o učiteljskih premestitvah ter je v zvezi s tem dejal:

»Ena izmed vaših zahtev, ki sem jih povsod slišal, je bila: Prosim vas, popravljajte krivice! Zdi se mi, da se med našimi miselniki veliko jezite, češ, da se krivice popravljajo preveč počasi. Mislim pa na drugi strani, da ne mine teden, ko ne bi vsaj ena od krivic bivših režimov bila popravljena. Toda oni, ki so nas pet let pitiskali in preganjali, kriče sedaj, ko popravljamo krivice, po vsej Sloveniji in posebno v Beogradu, kakor da bi mi v Sloveniji samo liberalce klali. Za vsakega učitelja, ki je bil premeščen, prihaja v Beograd nešteto intrig, deputacij, pism, telegramov, tako da človek, ki naših razmer ne pozna, res misli, da je nekaj na tem. Dejstvo je, da je bilo letos pri nas prestavljeno toliko učiteljskega, kakor druga leta in nič več. Od 4000 učiteljev je bilo prestavljenih okrog 270 in dejstvo je, da ni bilo prestavljenega nič več učiteljstva, kakor po drugih banovinah, marveč mnogo manj. Dejstvo je, da so naši nasprotniki gnali naše dobre učitelje iz službe — na cesto, dočim mi nikomur nismo vzeli niti pare in nihče radi nas ni izgubil službe. Dejstvo je dalje, da so naši nasprotniki poslali naše najboljše učitelje iz domovine tja doli na jug naše domovine, kjer so poiskali za nje, kar so najslabšega najti mogli. In sicer so pregnali tja doli starejše naše ljudi, družinske očete, dozorele ljudi in odlične strokovnjake samo radi tega, ker politično niso bili njihovi. (Dejstvo je, da je JUU to obsodilo. Op. ured.) Mi smo jih samo par premestili izven banovine, toda samo take, ki jih v dotičnem kraju že živ krst trpeti in videti ni mogel. (Dokazati jim je treba tudi to. Op. ured.) Mi moramo povedati tudi tole: nam je težko, da še do danes nismo mogli postaviti nazaj v službe vseh tistih ubogih učiteljev in profesorjev, ki jih je bivši režim brez povoda vržal na cesto in so še danes na cesti. Kljub temu, da so še danes brez službe, so nasprotniki tako predrzni, da lažejo najvišjim državnim funkcionarjem, kako mi v Sloveniji preganjamo ljudi. Vsi mi lahko presodite, ali je sploh kak primer

Reševaje nalog Ministrstva prosvete za osnovno nastavo z dne 2. januarja 1936 O. N. br. 85.631 se Vam v pregibu dostavlja v prepisu mišljenje glavnega prosvetnega sveta v Beogradu z dne 2. decembra 1935 S. br. 1732.

Po pooblastilu bana,
načelnik prosvetnega oddelka
Jos. Breznik s. r.

GLAVNI PROSVETNI SAVET

pri ministarstvu prosvete
Kraljevine Jugoslavije
S. br. 1732

25. novembra 1935 god.
u Beogradu.

MINISTARSTVU PROSVETE

Osnovnoj nastavi

Glavni Prosvetni Svet na svom 2120 redovnom sastanku od 25. novembra o. g. dao je mišljenje da ova anonimna prijava nema ničega konkretnog i da su izrazi u pretstavci nedostojni tela kome je upućena.

2 decembra 1935 god.

Beograd.

Po naređenju Predsednika
Glavnog prosvetnog Saveta,

Sekretar:

Podpis.

L. S.

Tako so temni elementi, ki rujejo proti naši mladinski založbi, za eno razočaranje bogatejši.

Učiteljstvo samo je od svoje strani tudi odgovorilo na anonimno ovadbo na najlepši način: pridobilo je za »Naš rod« kakih 5000 novih naročnikov tako da ima ta naša mladinska revija kljub krizi še vedno nad 20.000 naklade.

med tem, kar se je vršilo nekdanj in kar se vrši danes. Če smo pa premestili nekatere učitelje in učne moči, ki tako žive, da so v občini pohujšanje širili ali pa tako delajo, da starši že otrok niso hoteli v šolo pošiljati (V dravski banovini ni znan tak primer. Op. ured.) ali pa, če smo premestili katerega izmed onih učiteljev, ki so kot predsedniki volilnih komisij kar na debelo goljufali, (Organizacija je prosila, da naj se ne odreajo učitelji za komisarije. Ona obsoja take goljufije, toda navedli naj bi se konkretni primeri. Op. ured.) če smo to delali, smo morali storiti, ker je bila to naša dolžnost. Gospodje učitelji naj torej vedo, da se bomo takega plevela skušali otresti pri vsaki priliki, pa naj se njihove organizacije še tako lepo dajo prilipiti okrog Kramarjev ali Marušičev. (Ta trditev je povsem depulsišana. Op. ured.) Mi namreč pravimo: kljub vsej avtoriteti, ki jo mora imeti učitelj in državni uradnik, (Danes se s članki in govori sistematično blati učiteljstvo. Op. ured.) vendar ostane osnovno pravilo, da so učitelji tukaj radi naroda in ne

Kočevje — molči...

Molči, toda ne miruje.
Kočevje si je pod silo razmer izbralo novo taktiko: tendenca pa je ostala stara: ojačiti, ali vsaj ohraniti jezikovni otočič, ki ga neusmiljeno razjeda na eni strani slovensko morje, na drugi strani pa grehi in napake iz preteklosti.

Ganila se je slovenska raja. Tirja svoje pravice v šoli in v cerkvi. V šoli zahteva, da se deca iz mešanih zakonov loči od manjšinske mladine in naj se točno izvajajo določila šolskega zakona glede manjšinskega šolstva. Šin slovenskega očeta, ali slovenske matere v jugoslovanski šoli ne sme postati več Kočevar, še manj — Nemec. V cerkvi hočemo imeti službo božjo, pridigo in krščanski nauk tudi v našem jeziku. Dan za dnem slišimo trditve, da je naš narod reven in ga lahko rešimo socialnih zablod, če le takrat, če ohranimo dve karakteristični potezi Slovenca: narodno zavest in versko prepričanje. Brez službe božje, katero zaključuje molitev v našem jeziku; brez pridige v našem jeziku sta obe karakteristični potezi našega človeka, v resni nevarnosti. Tam, kjer ni službe božje

VSEBINA:

»Liberalno« in »klerikalno« učiteljstvo.

Klavern uspeh anonimne ovadbe proti Mladinski matici in »Našemu rodu«.

Zakaj učiteljske premestitve.

Kočevje — molči.

Zaščita članstva.

Natečaj za sestavo učnega načrta.

LISTEK: Slovenski učitelj. — Na prelomu?

Splošne vesti. — Listi o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Osebnosti. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

narod radi učiteljev! Hočemo, da vodi učitelj šolo in mladino v duhu narodovih želja in narodovih kulturnih smernic. (Učiteljstvo je to vedno delalo, upoštevajoč pri tem učne načrte in načela domorodnosti. Doslej še ni bilo nikoli ugotovljeno, da se to ne vrši in ni bil nobeden premeščen učitelj klican na odgovor; marveč so v pretežni večini vsi sedaj premeščeni učitelji (-ce) odlično ocenjeni. Op. ured.) Tistim učiteljem, ki naši mladini dobro hočejo, rečemo: Največjo avtoriteto in priljubljenost si boste stekli s pridnim, poštenim in pravilnim delom med mladino v soglasju s starši. Kaj je lažjega kot to kulturno ljudstvo oblikovati v dobrem, kulturnem in lepem slovenskem duhu in smislu. Učitelj, ki na tej bazi gradi, bo raste med nami v vzgojnega velikana in velikega našega prijatelja, ki mu ljudstvo njegovih dobrot ne bo nikdar pozabilo, ampak se bo hvaležno oklepalo njegove roke. Tega naj učitelji ne pozabijo! In če danes kateri izmed takih učiteljev trdoto razmer čuti, naj ve, da prihaja ta trdota od ravnanja ogromne večine (Hvaležni bi bili gosp. ministru za konkretne primere. Op. ured.) našega učiteljstva proti narodu in proti ljudstvu, da ta trdota prihaja odtod, ker se je učiteljstvo dalo vpreči v politični voz (konkretno! Op. ured.) ki je s svojimi koleši in valjarji šel preko našega trpljenja, da prihaja ta trdota odtod, ker so se zastopniki gotove kulture in gotove politike razpredli v strankarskem smislu najslabšega kalibra, kakor mreža preko vseh naših občin. Kakor osat med žitom in kakor plezavka so prepredli celo domovino, da razjedajo dobro rast slovenske njive. Jasno je, da bomo mi pri vsaki priložnosti tak osat in tak plevel popluli. (Sreča, razpoloženo sva z izjemno občutljivimi in uspešnimi orodji in osatniki. Op. ured.)

»Slovenec« od 28. jan. 1936 št. 22a piše: »Nihče od premeščenih ni oškodovan, večina je prišla še na boljše, pa naj so te ali nasprotno politične barve, nikomur se s premeščanjem ni storila nobena krivica, pač pa je marsikomu bila popravljena krivica, ki jo je bil utrpel pod JNS režimom, ko so mnogi bili na podlagi lažljivih denuncijacij enostavno iz službe odpuščeni ali ločeni od družine in gnani v skale in pušče med Arnaute ali so morali pustiti upravljalna mesta in so bili oškodovani na plači in drugih ugodnostih. In če je morebiti kdo bil premeščen iz kraja; kjer kot predsednik zloglasnih Jevtičevih volilnih komisij ni bil več mogoč, v drugi kraj, naj pomisli, da je to dovolj tehten vzrok za premeščenje učitelja, ki mora živeti v soglasju z ljudstvom, kojega naraščaj poučuje, dočim so pod JNS režimom bili učitelji premeščeni zato, ker so sočustvovali in sodelovali z ljudstvom, ki ga je tlačila diktatura!«

za Slovenca, se nekateri naši odvadijo cerkve, odbija jih tuja beseda! — ali postanejo nacionalno mlačni, ker molitev v tujem jeziku na stečaj odpira vrata za vplive, kateri smoteno vzgajajo mlačneže in odpadnike.

Kočevje molči, toda ne miruje.

Ločitev mladine iz mešanih zakonov od čistokrvnih Kočevjarjev sicer na videz tolerira, toda rešiti hoče, kar se rešiti da: deco iz mešanih zakonov, četudi so vpisani po želji roditeljev ob komisijskem sprejemu — za Slovence — muči in zastruplja z nemškimi veroukom. »Kakor molči, takšne narodnosti sil« se glasi novo geslo. »Otrok iz mešanega zakona naj molči nemško, pa bo veljal za Nemca...« Misel ni prazna, kajti resnica je, da ima preprosti človek več razumevanja za verske — kakor rečimo za nacionalne vezi. Preprost kmetič kaj rad žrtvuje nekaj dinarčkov za misijone v črni Afriki, ni pa vajan dajati podpore svojim bratom, ki jih je vrgla neusmiljena gospodarska kriza na belo cesto brezposelnih.

Tudi proti enakopravnosti v cerkvi ima Kočevje svoj trik. Pred kratkem smo imeli